

Výchovné působení školní družiny na ZŠ Vsetín Sychrov

Bc. Jitka Sáblíková

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jitka SÁBLÍKOVÁ**

Studijní program: **N 7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Výchovné působení školní družiny na ZŠ Vsetín Sychrov**

Zásady pro vypracování:

Vyhledání a zpracování teoretické odborně orientované literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek záoblasti výchovy.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace pedagogického výzkumu ve školní družině na ZŠ Vsetín Sychrov.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALKOVÁ, K. Náměty pro školní družinu. 1.vyd. Praha: Portál 2006 ISBN 80-7367-064-X

**HÁJEK, B. (et.al.). Pedagogické ovlivňování volného času. 1.vyd. Praha : Portál 2008.
ISBN 9788073674731**

PÁVKOVÁ, J. (et.al.) Školní družina. 1.vyd. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-751-5

**ŠPAŇHELOVÁ, I. Průvodce dětským světem. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008
ISBN 978-80-247-1907-8**

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

14. ledna 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2010

Ve Zlíně dne 14. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..27.4.2010

.....*Jiřka Goldblum!*.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části diplomové práce je vymezen pojem volný čas, školní družina, děti mladšího školního věku, vychovatel ve školní družině a školní vzdělávací program. V praktické části mé práce se zabývám konkrétně jedním typem školského zařízení pro volný čas a tím je školní družina při ZŠ Vsetín Sychrov. Podrobně zde popisuji školní vzdělávací program a dále je v praktické části proveden výzkum ve školní družině, jehož hlavním cílem bylo zjistit, které činnosti školní družina využívá při naplňování volného času žáků.

Klíčová slova: školní družina, volný čas, výchova, vychovatel, děti mladšího školního věku, zájmové aktivity, školní vzdělávací program

ABSTRACT

The thesis is divided into two parts – theoretical and practical. In the theoretic part of graduation thesis is focused on definition of leisure time, after – school club, school children, educator in after – school club and school education program. The practical part of my thesis is focused on one type of leisure – time educational facilities that is the after school club for ZŠ Vsetín Sychrov. In details I describe school education program and in the practical part is describe research, which is focused on spending leisure time in after – school club.

Keywords: after – school club, leisure time, education, educator, school children, pastime activities, school education program

Chtěla bych poděkovat paní Ing. Mgr, Svatavě Kašpárkové Ph.D. za její čas, cenné rady,
připomínky a odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat řediteli školy ZŠ Vsetín Sychrov
a všem vychovatelkám ve školní družině.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VOLNÝ ČAS.....	12
1.1 POJEM VOLNÝ ČAS, JEHO FUNKCE A CÍLE.....	12
1.1.1 Pojem volný čas.....	12
1.1.2 Funkce a cíle volného času.....	13
1.2 PEDAGOGICKÉ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU.....	13
2 ŠKOLNÍ DRUŽINA.....	15
2.1 CÍL A POSLÁNÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	15
2.2 PROSTŘEDÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	16
2.3 PODMÍNKY A MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ.....	16
2.4 ČINNOSTI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	17
3 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	19
3.1 TĚLESNÝ VÝVOJ.....	19
3.2 PSYCHICKÝ VÝVOJ.....	20
3.3 SOCIALIZAČNÍ VÝVOJ.....	20
4 VYCHOVATEL VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	22
5 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	26
5.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ŠKOLNÍ DRUŽINY	26
5.2 OBSAH ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	27
5.3 KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	27
5.3.1 Typy klíčových kompetencí.....	28
5.3.2 Klíčové kompetence a jejich rozpracování.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
6 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ŠKOLNÍ DRUŽINY PŘI ZŠ VSETÍN SYCHROV.....	34

6.1 CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ.....	34
6.2 KONKRÉTNÍ CÍLE VZDĚLÁVÁNÍ.....	35
6.3 DÉLKA A ČASOVÝ PLÁN VZDĚLÁVÁNÍ.....	36
6.4 FORMY VZDĚLÁVÁNÍ.....	36
6.5 OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ.....	37
6.6 PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	38
6.7 PODMÍNKY PŘIJÍMANÍ UCHAZEČŮ A PODMÍNKY PRŮBĚHU A UKONČOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	38
6.8 MATERIÁLNÍ PODMÍNKY.....	39
6.9 PERSONÁLNÍ PODMÍNKY.....	39
6.10 POPIS EKONOMICKÝCH PODMÍNEK.....	39
6.11 PODMÍNKY BEZPEČNOSTI PRÁCE A OCHRANY ZDRAVÍ.....	39
6.12 KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	40
6.13 ROČNÍ PLÁN, TÉMATICKÉ CELKY.....	41
6.14 ZVEŘEJNĚNÍ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU ŠKOLNÍ DRUŽINY.....	42
7 PROJEKT VÝZKUMU.....	43
7.1 POSTUP VÝZKUMU.....	43
7.1.1 Výzkumný problém.....	43
7.1.2 Pojetí výzkumu.....	43
7.1.3 Výzkumný vzorek.....	43
7.1.4 Techniky výzkumu.....	44
7.1.5 Způsob zpracování dat.....	44
7.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	45
7.2.1 Průběh dne ve školní družině.....	45
7.2.2 Činnosti ve školní družině.....	50
7.2.3 Interpretace výchovné práce vychovatelek ve školní družině.....	54
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Pro svoji diplomovou práci jsem si zvolila téma výchovné působení školní družiny při základní škole Vsetín Sychrov. Jedním z hlavních důvodů, proč jsem si zvolila toto téma je, že již v dřívější době jsem se věnovala problematice volného času dětí. Ve své bakalářské práci, jejímž ústředním tématem bylo trávení volného času žáků základních škol, jsem se pokoušela zjistit, které volnočasové aktivity děti nejvíce zajímají, co je ve volbě volnočasových aktivit ovlivňuje a také to, zda jsou děti spokojené s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště. Ke zvolení tématu výchovného vlivu školní družiny mě motivovala zkušenost z praxe a zájem o tuto problematiku.

Školní družina musí nabízet široké spektrum různých činností a aktivit, protože děti v tomto období mají široké zájmy a hledají činnosti, které by je bavili. Mnoho dětí po vyučování volný čas má, ale nedokáže ho účelně využít. Školní družina poskytuje nabídky a možnosti volnočasových aktivit, děti získávají alespoň základní orientaci v možnostech volnočasových aktivit. Školní družina nepatří do školního vyučování a ani není povinná. Ve své práci bych chtěla zdůraznit, že školní družina neplní pouze sociální funkci, ale především dětem nabízí zajímavé využití volného času, nabízí široké spektrum volnočasových aktivit a činnosti by měly směřovat k rozvoji dovedností či vědomostí dětí.

V teoretické části se stručně věnuji pojmu volný čas, kterému jsem se věnovala již ve své bakalářské práci, dále se zaměřuji konkrétněji na školní družinu, její poslání, cíle, funkce, vychovatele, prostředí a činnosti ve školní družině. V teoretické části se také věnuji charakteristice dětí mladšího školního věku, pro které je školní družina určena, školnímu vzdělávacímu programu a klíčovými kompetencím, které by školní družina měla rozvíjet. Cílem teoretické části mé diplomové práce je vyhledání, kompletace a zpracování teoretické, odborně orientované literatury.

V praktické části se věnuji popisu školní družiny při základní škole Vsetín Sychrov, kde jsem také uskutečnila výzkum k danému tématu. Hlavním cílem mé práce je zjistit, jaký vliv má školní družina při základní škole Vsetín Sychrov na děti, čemu se děti ve školní družině nejčastěji a nejraději věnují, jak jsou s činnostmi a prostředím ve školní družině spokojeny, případně s čím jsou nespokojeny, nebo co jim ve školní družině schází. Výsledky mého výzkumu byly poskytnuty jak vychovatelkám ve školní družině, tak řediteli školy. Z toho vyplývá také možný přínos mé práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Tématem volného času jsem se zabývala již ve své bakalářské práci, ve které jsem se věnovala vymezení pojmu volného času, jeho funkcemi a cíli, různými pohledy na volný čas a pedagogikou volného času. Volný čas je považován za velmi důležitou složku našeho života. Mnoho dětí neumí využívat svůj volný čas efektivně, což může dále vést k různým patologickým jevům.

1.1 Pojem volný čas, jeho funkce a cíle

V této kapitole stručně pojednávám o pojmu volný čas, jaké jsou jeho funkce a cíle a také se zabývám pedagogickým ovlivňováním volného času.

1.1.1 Pojem volný čas

Definováním volného času se zabývá mnoho autorů a proto také existuje spousta definicí a pohledů na volný čas.

Hofbauer (2004) definuje volný čas jako ten čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků. Jako hlavní funkce volného času uvádí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).

Spousta (1994) definuje volný čas jako ten, který člověku zbývá jako protiváha nutných činností spjatých se zaměstnáním, sociálními povinnostmi a biologickými potřebami, je to čas prázdný, který každý může naplnit podle své vlastní vůle.

Pedagogický slovník definuje volný čas jako...,čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby, včetně spánku“ (Průcha, Walterová, Mareš 2009, s. 341).

Chápání a vymezení volného času je různé a záleží, jak k němu kdo přistoupí a komu je co bližší. Pro každého jedince také pojem volný čas představuje něco jiného. Pro někoho to může být sport a zájmy, pro jiné volný čas znamená nic neděláním nebo nudu. Působení školní družiny může dětem ukázat směr a možnosti, jak lze volný čas zajímavě využít.

Myslím si, že úkolem každého jedince je ve volném čase si odpočinout, pobavit se a seberealizovat. Všechny tyto nároky školní družina splňuje.

1.1.2 Funkce a cíle volného času

Čáp (1997, s. 184) poukazuje na tři hlavní funkce: odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti.

1) **Odpočinek** vyrovnává únavu, která vznikla při práci – jde o regeneraci pracovní síly. Patří sem kulturní odpočinek, kino, divadlo, hry i pasivní odpočinek, někteří autoři zde zařazují i sport a práci jako koníček.

2) **Zábava** – je přerušování monotónnosti v režimu dne každého člověka. Je spojena s novými zážitky, s neobvyklou činností. Zařazují se zde hry a činnosti, které rozptylují, přerušují jednotvárnost dne, týdne – sport, čtení, televize, aj.

3) **Rozvoj osobnosti** – funkce z hlediska pedagogického i společenského nejdůležitější. Ve volném čase by činnosti měly rozvíjet osobnost po stránce duševní, tělesné i sociální. Patří sem například zvyšování kvalifikace, vzdělávání, zájmové činnosti, účast na veřejném i společenském životě.

1.2 Pedagogické ovlivňování volného času

Předmětem pedagogiky volného času je volný čas trávený určitou skupinou populace (děti ve věku povinného vzdělávání, mládež, dospělí). To je však příliš úzký pohled na problematiku. Předmět disciplíny je širší a ve vztahu k dětem a mládeži jej lze charakterizovat takto:

Pedagogika volného času se zabývá:

1. obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času u dětí a mládeže;
2. činností školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase;
3. teorií a výzkumem toho, jak současná mládež tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti. (Průcha 2009, s. 93)

Vhodné pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže je jednou z účinných forem prevence závažných výchovných problémů, jako jsou například projevy agresivity, záškoláctví, drogová závislost, gamblerství, závislost na virtuální droze, problémy v oblasti sexu. (Pávková a kol., 2002)

Volný čas dětí a mládeže je z výchovných důvodů žádoucí pedagogicky ovlivňovat. Pokud se dítě nenaučí využívat svůj volný čas efektivně a smysluplně, může docházet k nežádoucímu chování a patologiím. Dítě mladšího školního věku dle mého názoru ve většině případů ještě nemá vyhraněné záliby a zájmy. Školní družina dítěti poskytuje náměty a nabízí široký okruh zájmů, z kterých si děti mohou vybrat podle svého uvážení.

Volný čas dítěte začíná v rodině. Rodina je prvním prostředím, kde se dítě setkává s volným časem. Na dítě má pozitivní či negativní vliv prostředí, ve kterém vyrůstá. Je důležitý přístup rodičů a ostatních členů rodiny.

Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, která se zásadním způsobem podílí na formování jejich osobnosti. (Hofbauer, 2004)

S příchodem dítěte do školy se mění i jeho povinnosti a celkový režim. Volnočasové aktivity v rámci školy mají velký význam a mimo rozvoje zájmového vzdělávání také dítě svůj volný čas tráví pozitivním způsobem.

Dle Hofbauera (2004) plní volnočasové aktivity školy několik funkcí: vzdělávací a výchovnou, kulturní a sociálně-preventivní, zdravotní (regenerační a relaxační), oddechovou a kompenzační.

Volnočasová zařízení školy můžeme rozdělit na školní družiny, školní kluby a školní kroužky. Nemůžeme opomenout také jednorázové akce či soutěže pořádané školou.

„Školní družiny a školní kluby mají předpoklady k pravidelnému a každodennímu pedagogickému ovlivňování volného času žáků. Vychovatelé jsou se žáky v každodenním styku, mohou působit na většinu žáků bez ohledu na sociální postavení rodiny, mají možnost pravidelného kontaktu s rodiči a mají vhodnou kvalifikaci.“ (Pávková a kol., 2002, s. 113-114)

Mimoškolní volnočasové aktivity můžeme rozdělit na nabídky organizované a volně přístupné. Organizované aktivity vyžadují pravidelnou účast.

2 ŠKOLNÍ DRUŽINA

Školní družina je zařízení, které je určeno pro děti prvního stupně základní školy. Mimo sociální funkce, kdy se stará o děti v době, kdy jsou rodiče ještě v práci, plní funkci volnočasovou. Děti se zde seznamují s širokou nabídkou zájmových aktivit, získávají a zdokonalují své dovednosti, prohlubují své školní vědomosti a působením školní družiny se zdokonalují jejich kompetence. Školní družina je také místem pro odpočinek a relaxaci, nebo naopak pro to, aby se dítě odreagovalo a vybilo přebytečnou energii.

„Vzhledem k věkovým zvláštnotem dětí mladšího školního věku, zejména k velké šíři a labilitě zájmů, se výchovná činnost orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu.“ (Pávková a kol., 2002, s. 43)

Holeyšovská (2009) uvádí, že školní družina naplňuje obecné cíle vzdělávání dané školským zákonem. Školní družina se zaměřuje na výchovu, která posiluje komunikativní dovednosti, podporuje schopnost uplatnit se, přijímat důsledky svého chování a snaží se o formování životních postojů. Školní družina také rozvíjí nadání a přispívá ke kvalitnímu prožívání volného času.

V této kapitole se budu věnovat cílům a posláním školní družiny, jaké jsou její funkce, podmínkami a činnostmi ve školní družině.

2.1 Cíl a poslání školní družiny

Z pohledu rodičů či veřejnosti, se může zdát, že školní družina plní pouze sociální funkci, čili že se o děti stará v době, kdy rodiče pracují. Ovšem školní družina nabízí zájmové vzdělávání, odpočinek a další možnosti, jak děti mohou trávit svůj volný čas.

Zájmové vzdělávání ve školní družině má obohacovat denní program dítěte, dále má zajistit odborné pedagogické vedení při činnostech ve volném čase a na základě místních podmínek maximálně podporovat individuální rozvoj dítěte. Družina by měla nabízet ve vhodném prostředí činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Ve školní družině se může dítě pod přímým či nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevat, zaměstnávat se i bavit. Družina poskytuje bezpečné prostředí, a to nejen z hlediska fyzického, ale i emocionálního a sociálního. (Hájek, 2007)

2.2 Prostředí školní družiny

Pro činnost ve školní družině je velmi důležité nejen volit vhodné činnosti a aktivity, ale také mít k dispozici vhodný prostor a odpovídající vybavení. Prostředí školní družiny vytváří především vychovatelky a žáci, ale pro úspěšnou činnost školní družiny je také důležitý prostor.

2.3 Podmínky a materiální vybavení

Základním předpisem pro tuto oblast je vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání žáků a mladistvých. Tato vyhláška stanovuje hygienické požadavky na prostorové podmínky, vybavení a další hygienické podmínky. Prostory pro pobyt žáků ve školských zařízeních pro výchovu mimo vyučování se upravují a zařizují podle § 7 této vyhlášky tak, aby umožňovaly činnost, pro kterou jsou zřízeny. Nejmenší plocha místnosti se stanoví rozměrem 2 m² na žáka. Pokud prostor není součástí školy, musí být k dispozici prostor pro odkládání oděvů a obuvi. Součástí prostoru musí být záchod s předsíňkou a umyvadlem oddělený pro dívky a chlapce a zázemí pro pedagogické pracovníky.

MSMT: Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých [on line.] [cit. 2010-03-08]. Dostupný z www: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyhlaska-c-410-2005-sb-o-hygienickych-pozadavcich-na-prostory-a-provoz-zarizeni-a-provozoven-pro-vychovu-a-vzdelavani-deti-a-mladistvych>

Školní družina by měla mít vyčleněn vlastní prostor, který by měl být různého charakteru, aby umožňoval různé zájmové činnosti a hry. Měla by být také dostatečně vybavena pomůckami, různými hrami, náčiním a potřebami pro nejrůznější činnosti. Ve školní družině bychom také měli najít knihy a dále může být vybavena počítači, televizí či videem. Nábytek v prostorech školní družiny musí odpovídat věku žáků a musí být snadno udržovatelný v čistotě. Ve třídách by také neměla být podlaha celá pokryta kobercem nebo linoleem. Část třídy by měla být pokryta kobercem, část linoleem, z důvodu, aby podmínky opět umožňovaly nejrůznější druhy činností. Výzdobu ve školní družině ve většině případů tvoří vlastní výrobky žáků, které se mohou měnit podle ročních období, nebo například

významných událostí. Žáci by měli být poučeni o tom, jak s vybavením nakládat a měli by být vedeni k šetrnému zacházení s veškerým zařízením a vybavením školní družiny.

Hájek (2007, s. 45) uvádí nezbytné požadavky na prostředí, ve kterém probíhají činnosti volného času žáků a mládeže:

- bezpečnost
- snadné udržování pořádku a čistoty
- nehlučnost, řádné osvětlení,
- dostatek prostoru,
- přiměřený, čistý a hygienicky dobře udržovatelný a věku žáků odpovídající nábytek

2.4 Činnosti ve školní družině

Požadavkem pedagogického ovlivňování volného času je, že vychovatelka má navozovat a motivovat k co nejrůznějším činnostem. Stereotypnost aktivit, které se v některých školních družinách často opakují, je často odůvodňována tvrzením, že žáci „to chtějí“. To může být jistě pravda, ale jen do určité míry. Ve skutečnosti jim nebyla nabídnuta nová, dostatečně atraktivní činnost. (Hájek, 2007)

Organizovanost výchovného působení rozděluje Hofbauer (2004, s. 21) do následujících činností:

- Činnost spontánní – uplatňuje se individuálně či skupinově podle aktuálního zájmu. Spontánní činnosti se mohou zúčastnit všichni zájemci, pedagog děti motivuje a vystupuje jako rádce a konzultant. U této činnosti není určen čas začátku ani konce.
- Zájmová činnost příležitostná – zahrnuje organizované, oddechové nebo vzdělávací aktivity. U této činnosti je určen čas začátku a konce a pedagog při této činnosti děti řídí.
- Zájmová činnost pravidelná – uskutečňuje se pravidelně s cílem získat nové vědomosti či dovednosti. Činnost rovněž probíhá pod dozorem pedagoga.

Ve školní družině se uplatňuje jak činnost spontánní, tak zájmová. Zájmová činnost pravidelná se spíše realizuje prostřednictvím kroužků, a ve školní družině je více realizována zájmová činnost příležitostná. Všechny činnosti ve školní družině by měly být přiměřené věku žáků a žáci by je měli vykonávat na základě svého zájmu, čili žáka k činnosti by měl vychovatel motivovat, nejen dát pokyn.

3 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Vstupem dítěte do školy nastupuje vývojová etapa mladšího školního věku, kterou autoři zpravidla vymezují časovým úsekem od 6-7 let do 11-12 let.

Nástup do školy je důležitým sociálním mezníkem. Dítě vstupem do školy získává novou roli, stává se školákem. Dítě si je vědomo toho, že vstupem do školy se pro něj něco podstatného změnilo. Škola ovlivní další rozvoj jeho osobnosti. Doba nástupu do školy nebyla stanovená náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k různým vývojovým změnám. (Vágnerová, 2005)

Hlavní činností dítěte mladšího školního věku je učení a práce, ale pro zdravý vývoj osobnosti je stále důležitá hra.

Každé dítě je jedinečnou osobností a každé dítě má jiné vrozené předpoklady, lze však vymezit charakteristické věkové zvláštnosti. Děti mladšího školního věku mají zpravidla značnou šíři zájmů, které jsou ovšem nestálé. K nejvýznamnější činnosti dítěte mladšího školního věku patří učení, které uspokojuje, pro toto období typickou dětskou zvědavost. Hra má ale také ještě stále velký význam, mění se však charakter her. Je méně fantastická, bývá promyšlenější a složitější. (Pávková, 2007)

„Pro dítě je velmi důležitá motivace. Je to hledání, jakým způsobem zvýšit úsilí dítěte k určitému jednání. Aby si našlo kamaráda, zlepšilo si známku, aby dovedlo říct paní učitelce, že zapomnělo úkol..., aby nemělo při těchto situacích strach, nepociťovalo napětí... Základ k této motivaci dostalo dítě již v předškolním období. Nyní může být motivace v některých chvílích pro dítě obtížnější, protože přichází do kontaktu s autoritou, která jej hodnotí. Motivací je pro dítě jeho podpora, rozebrání a vysvětlení situace, pochvala, příklad...“ (Špaňhelová 2008, s. 119 – 120).

3.1 Tělesný vývoj

V tomto období je u dítěte patrný růst do výšky a hlavně prodlužování dolních končetin. Vývoj kostry není dokončen, pokračuje formování páteře, dochází ke změnám tvaru lebky a dalším změnám. Je důležité dbát na správné držení těla, protože je v tomto období v kosterní soustavě mnoho chrupavčité tkáně. Také je v tomto období důležité dbát na odpočinek, protože nervová soustava dítěte snadno podléhá únavě. Dítě mladšího školního věku má velkou potřebu pohybu, zlepšuje se jeho pohybová koordinace, zejména

ruky, pohyby jsou rychlejší a přesnější. Případné poruchy tělesného rozvoje mohou být důsledkem nesprávné výživy, zanedbávání péče, ale také mohou být způsobeny nedostatkem všestranných podnětů. (Pávková, 2008)

3.2 Psychický vývoj

Kolem šesti let dochází k podstatným změnám v poznávací činnosti. Dítě začíná chápat svět realisticky a je méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. V této době také začíná dítě logicky myslet. (Langmeier, 2006)

Myšlení dítěte mladšího školního věku je vázáno na realitu. To znamená, že je schopno uvažovat o něčem určitém, co samo zná, s čím už se setkalo. Stačí mu minulé zkušenost, aby si to, co potřebuje, mohlo alespoň představit. Dítě dokáže uvažovat o konkrétní situaci, ale zároveň si nedokáže představit jiné varianty, s nimiž se dosud nesešlo. Dítě v tomto věku je zaměřeno na poznávání skutečného světa. (Vágnerová, 2005)

Vyšší rozumová zralost dítěte

„Pro dítě v mladším školním věku je charakteristická větší rozumová zralost, dítě dovede dělat logické operace. Učí se nejdříve za pomoci dospělého a pak i samo věci prozkoumávat, přemýšlet o nich, usuzovat a posuzovat je. Zpočátku potřebuje k těmto náročným operacím ještě stále rodiče nebo jinou autoritu, která mu pomůže se ve věcech zorientovat, jako např. vyhledat příslušnou knihu, kde si může najít informace, které potřebuje. Dítě může být nebo je stále ovlivňováno informacemi svých vrstevníků, které nemusí být pravdivé. Mnohdy ani ony nevědí, zda je daná věc na sto procent pravdivá. Proto je dobré, když někdo starší a zkušenější vše s dítětem konzultuje a opraví jeho úsudky“ (Špaňhelová 2008, s. 119).

3.3 Socializační vývoj

Socializační vývoj dítěte probíhá postupně. Je ovlivňován různými sociálními skupinami. Každá z nich na dítě působí specificky a rozvíjí jej. V tomto věku nabývají na významu socializační požadavky školy a rozvíjejí se takové vlastnosti a dovednosti, které dítěti v tomto směru pomáhají. Dítě musí pochopit, co se od něho vyžaduje a také si musí

osvojit žádoucí způsoby chování. Bez významu není ani vliv vrstevnických skupin, i když v tomto věku mají ještě větší význam dospělí. (Vágnerová, 2005)

Role školáka není dítětem vybrána, ale dítě ji získá bez ohledu na vlastní přání. Má přesná pravidla a společností určený rituál, který vymezuje její počátek. Každé dítě tuto roli zpracovává individuálně specifickým způsobem a zaujímá k ní určitý postoj, který je dán mírou identifikace s touto rolí a mírou sociální prestiže. Mírou identifikace rozumíme to, co dítěti role přinese či s jakými nepříjemnostmi je spojena. Pokud by mu role přinášela jen negativní zážitky, dítě se s ní nemůže ztotožnit. Role mu také v jeho prostředí přináší určitou míru sociální prestiže. (Vágnerová, 2000)

4 VYCHOVATEL VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Ve školní družině je velmi důležitá role vychovatele. Mezi vychovatelkou a dětmi se postupně utváří vztah, který může pozitivně, ale i negativně ovlivňovat působení školní družiny.

Vychovatelka je iniciátorem a průvodcem žáka při volnočasových činnostech, které přímo nebo nepřímo řídí, navozuje, motivuje, umožňuje a hodnotí. Vychovatel by měl v žácích dokázat vyvolat aktivní zájem o okolí, o sociální kontakty a komunikaci a probouzet jejich vnímavost k podmínkám, které poskytuje bližší i vzdálenější okolí. Podněcuje a rozvíjí přirozenou všímavost a zvědavost žáků, jejich chuť objevovat i odvahu projevit se a ukázat, co všechno zvládnou. Tyto žádoucí projevy pak přiměřeně oceňuje a chválí. Vedení škol však často v souladu s přáním rodičů upřednostňuje účast žáků v zájmových zařízeních a z družiny se potom stává jen sociální služba. (Hájek 2007, s. 47)

Dle Pávkové (2007) je pro úspěšné vykonávání této profese nutné splnit několik předpokladů:

- Osobnostní dispozice – kladný vztah k dětem, umění jednat s dětmi, vysoká míra empatie, dokáže v dětech vzbudit zájem.
- Oblečení – má být střízlivé a pohodlné, aby vychovatelce nebránilo v činnosti s dětmi.
- Líčení – nemělo by být výrazné a nápadné.
- Způsob komunikace – vychovatelka by měla mít „posazený hlas“ tak, aby svou skupinu dětí zvládla, ale zároveň, aby nekřičela. Měla by mít dostatečnou slovní zásobu, mluvit spisovně a pro děti srozumitelně.
- Gesta a mimika – zvyšují srozumitelnost slovního projevu.

Nástin profilu vychovatelky ve školní družině dle Hájka (2007, s. 49)

- má vysokou míru empatie a dovede projevovat vřelý vztah k žákům
- umí vytvořit příznivé sociální klima, umí efektivně se žáky jednat
- zná širokou škálu různých zájmových aktivit přiměřených věku žáků a umí je řídit

- má organizační schopnosti, umí navozovat, motivovat široké spektrum rekreačních a zájmových činností
- vybranými aktivitami dokáže v žácích vzbuzovat zájem o činnost, podporovat jejich sebevědomí a rozvíjet pozitivní stránky osobnosti
- zná bezpečnostní předpisy pro práci se žáky

Bohužel vedení škol často ponechává školní družinu bez výrazného zájmu o kvalitu její činnosti. Hájek (2007, s. 48 - 50) rozlišil dva přístupy k pedagogické práci, dále vymezuje náplň práce vychovatelky a co patří do nepřímé výchovné činnosti:

Přístupy k pedagogické práci

1. Vychovatelky projevují vysokou empatii a obětavost v práci se žáky, mají zájem i o kmenovou školu obecně, nabízejí takové aktivity, že rodiče při výběru škol zohledňují nejen kvalitu výuky v dané škole, ale také pozitivní reference o tom, jak zajímavě a bohatě bude zajištěn volný čas jejich dětí strávený ve školní družině.
2. Vychovatelky vyhledávají stereotypní činnost, disponují malou zásobou námětů pro volnočasové aktivity, opakují náměty, které žáci znají již z mateřské školy či ze školního vyučování. Promyšlenou motivaci, která by žáky pro činnost nadchla, nahrazují jen pokyny k činnosti. Z časové tísně nebo z různých organizačních důvodů chybí na konci činností jejich zhodnocení. Nadměrnou část pobytu žáků ve školní družině zaberou tzv. režimové momenty (organizace přechodů, hygieny, zjišťování přítomnosti, apod.). Školní družiny nabízejí relativně málo zájmových činností, které by rodičovská veřejnost chápala jako rozvoj osobnosti žáka, a ne jako pouhé bezprostřední vyplňování volného času. Výsledky činnosti jsou málo prezentovány na veřejnosti.

Do náplně práce vychovatelky patří

- zajišťování zájmového vzdělávání žáků podle školního vzdělávacího programu při dodržování zásad psychohygieny a stanoveného denního režimu školní družiny
- dodržovat pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví, dbát na bezpečnost činnosti s žáky, dbát na čistotu a ochranu životního prostředí
- vytvářet pestrou a zajímavou skladbu činností a nalézat pro ně v denní skladbě vhodný časový prostor, pro zájmové aktivity využívat svou odbornou přípravu i

osobní zaměření, navozenými činnostmi kompenzovat únavu žáků ze školního vyučování

- navozovat radostnou atmosféru a komunikační prostředí, posilovat v dětech kladné city, vytvářet pocit bezpečí, zvolenými činnostmi posilovat v dětech sebevědomí, vytvářet z žáků dobrý kolektiv
- upevňovat hygienické návyky a podporovat dodržování pravidel společenského chování
- seznámit se s učivem žáků ze svého oddělení a na jejich předchozí znalosti a dovednosti navazovat a rozšiřovat je
- odpovídat za výsledky pedagogického působení, průběh činnosti zaznamenávat do pedagogické dokumentace
- řádně se připravovat na výchovně-vzdělávací činnost, mít vždy přichystané vhodné pomůcky
- průběžně komunikovat s rodiči a seznamovat je s výsledky jejich dítěte ve školní družině
- prezentovat výsledky činnosti školní družiny na veřejnosti
- zúčastňovat se aktivně pedagogických porad, školení a schůzí podle plánu školy, spolupracovat s třídními učitelkami, výchovným poradcem, výchovnou komisí, apod.

Nepřímá výchovná činnost zahrnuje:

- vypracovávání plánů výchovné činnosti
- přípravu na výchovnou práci
- vedení pedagogické dokumentace
- přípravu a zajišťování materiálů pro výchovnou činnost
- péči o svěřený materiál
- účast na provozních a pedagogických poradách, na školeních a seminářích, účast na třídních schůzkách
- vedení administrativy

- styk s rodiči

Holeyšovská (2007) uvádí, že největší motivací je pro děti úspěch. Proto by vychovatelé při sestavování jakéhokoli programu měli pamatovat na všechny děti. Na ty, kterým se i přes velké úsilí při výuce nedaří, ale i na jedince mimořádně nadané. Pro první skupinu by měli mít nachystané v zásobě činnosti, za které děti zaslouženě pochválí, druhé skupině by měli umět připravit rozšiřující aktivity s přiměřeně obtížným řešením. Neměli by zapomenout na důležitost sociálních kontaktů. Je velmi dobré a vhodné vědět, ke které osobě mají děti pozitivní vztah (rodiče, vrstevníci, jiná osoba). Bude-li mít vychovatel možnost před ní děti kladně hodnotit, ovlivní to pozitivně další práci.

5 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

System vzdělávacích programů podle §3 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), se pro všechny obory vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání vydávají rámcové vzdělávací programy. Ty vymezují obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů.

Rámcové vzdělávací programy musí odpovídat nejnovějším poznatkům:

- a) vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat
- b) pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného

Podle těchto hledisek budou rámcové vzdělávací programy také upravovány. Tvorbu a oponenturu rámcových vzdělávacích programů zajišťují příslušná ministerstva prostřednictvím odborníků vědy a praxe, včetně pedagogiky a psychologie.

MSMT: Školský zákon [on line.] [cit. 2010-03-10]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

Na základě rámcového vzdělávacího programu následně školy vytváří vlastní školní vzdělávací program. Na jeho tvorbě se podílí celý pedagogický sbor. Školní vzdělávací program musí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

5.1 Školní vzdělávací program školní družiny

Školní družinu navštěvují žáci na základě dobrovolnosti. Žáci jsou do školní družiny přihlašováni rodiči nebo zákonnými zástupci a žáci nemají povinnost se zájmově vzdělávat. Školní družina nabízí činnosti, které mohou, ale i nemusí odpovídat představám jak žáků, tak rodičů. Školní družina nemá stanoveny závazné cíle vzdělávání, ale musí vycházet z obecných vzdělávacích cílů. Školní vzdělávací program pro družinu je povinným dokumentem a slouží pedagogům, rodičům, zřizovateli i kontrolním orgánům. Vzdělávací a výchovná činnost musí nevyhnutelně reagovat na společenské změny nejen v naší republice, ale i v evropském a světovém měřítku. Objevuje se čím dál více faktorů, které ohrožují společnost, proto je nutné ji připravovat na náročné životní situace. Všechny

školské subjekty, tedy i školní družina, by měly mít systémový přístup k výchově žáků a měly by je vybavovat kompetencemi pro řešení konkrétních životních situací. (Hájek 2007)

5.2 Obsah školního vzdělávacího programu

Podle §5 školského zákona má školní vzdělávací program ve školském zařízení, pro něž nebyl vydán rámcový vzdělávací program, tedy i ve školních družinách, zejména tyto části:

- konkrétní cíle vzdělávání
- formy a obsah
- časový plán
- materiální podmínky
- personální podmínky
- ekonomické podmínky
- zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví
- podmínky pro činnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dále může obsahovat

- vlastní stručnou charakteristiku školní družiny
- popis organizace její činnosti
- informace o návaznosti na vzdělávací program školy
- strukturu tématických celků, z nichž vycházejí jednotlivé činnosti

Školní vzdělávací program školní družiny formuluje konkrétní cíle vzdělávání i jeho obsah, navrhuje odpovídající výchovné formy, obsahuje časový plán, charakterizuje materiální, personální a ekonomické podmínky školní družiny, vymezuje podmínky pro dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a také podmínky pro činnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. (Hájek, 2007, s. 17)

5.3 Klíčové kompetence

Pojem kompetence se v pedagogice začal používat v souvislosti s analýzou a změnou obsahů školního vzdělávání. V literatuře najdeme mnoho klasifikací klíčových

kompetencí. Zjednodušeně lze říci, že dříve žáci získávali určité postoje, dovednosti, chování či znalosti a v současné době by měli žáci získávat „kompetence“.

Veškeré vzdělávání by tedy mělo směřovat k naplňování klíčových kompetencí. V každé vzdělávací etapě dochází k posilování, zdokonalování a rozvoji kompetencí. Úkolem vzdělávání je vybavit každého jedince kompetencemi na úrovni, která je pro něho osobně dosažitelná. (Hájek, 2007)

„Profesní kompetence zahrnují především teoretické a praktické pedagogické znalosti (dovednosti). Vymezují obsahové oblasti pedagogických znalostí. Jsou odpovědí na otázku, co všechno učitel potřebuje znát, aby mohl úspěšně vykonávat svoji profesi. Profesní kompetence vyznačují směry, jimiž by se měli ubírat vzdělavatelé učitelů a jejich studenti i učitelé ve školské praxi“ (Švec 2005, s. 30).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání definuje klíčové kompetence jako „souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“

Veteška, Tureckiová (2008, s. 54) uvádějí, že „zavedením klíčových kompetencí do kurikulárních dokumentů se absolventi dostávají do souladu s požadavky zaměstnavatelů, tedy trhu práce.“ a dále uvádí, že vzdělávání podle kompetencí vede k úspěšnému osobnímu rozvoji.

5.3.1 Typy klíčových kompetencí

Dle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;

- kompetence pracovní.

Hájek 2007, s. 23 - 25 uvádí ještě kompetenci k trávení volného času – žák umí účelně trávit volný čas, orientuje se v možnostech jeho smysluplného využití, umí si vybrat zájmové činnosti, rozvíjí své zájmy, rozvíjí schopnost aktivního trávení volného času jako kompenzaci stresových situací (či jednostranné zátěže ze školního vyučování), umí odmítnout nevhodné nabídky pro trávení volného času. Jednotlivé vzdělávací cíle jsou slučovány do rozvíjených kompetencí, které vybavují žáky činnostně zaměřenými a prakticky využitelnými dovednostmi. Prostřednictvím volnočasových aktivit jsou posilovány a rozvíjeny jednotlivé kompetence.

5.3.2 Klíčové kompetence a jejich rozpracování

Na webových stránkách MSMT se nachází publikace klíčové kompetence v základním vzdělávání. Publikace slouží nejen jako pomůcka, ale také jako inspirace pro učitele i vychovatele, kteří pracují s klíčovými kompetencemi. Materiál je doplněn ukázkovými lekcemi a praktickými příklady konkrétních činností žáků ve vyučování i v mimovýukových aktivitách. Spíše než přesný návod ukazuje možný způsob přemýšlení nad klíčovými kompetencemi. Ke všem klíčovým kompetencím je zde vymezeno, co by měl žák na konci základního vzdělávání zvládat a umět.

„Kompetence k učení - na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich

Kompetence k řešení problémů - na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Kompetence komunikativní - na konci základního vzdělávání žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem

- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální - na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanská - na konci základního vzdělávání žák:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit

- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

Kompetence pracovní - na konci základního vzdělávání žák:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení“.

MSMT: klíčové kompetence [on line.] [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/klicove-kompetence>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ŠKOLNÍ DRUŽINY PŘI ZŠ VSETÍN SYCHROV

Školní vzdělávací program školní družiny je součástí vzdělávacího programu základní školy Vsetín Sychrov, protože školní družina tvoří se školou jednu právnickou osobu. Školní vzdělávací program koncipován na školní rok 2009 – 2010 nabyl platnosti 1. 9. 2009.

6.1 Charakteristika zařízení

Školní družina má tři oddělení. Ve školním roce 2009/2010 školní družinu navštěvuje 65 žáků, z toho 21 žáků z první třídy, 20 žáků z druhé třídy, 20 žáků z třetích tříd a 4 žáci čtvrté třídy. Žáci jsou rozděleni do jednotlivých oddělení podle tříd, ale v průběhu činností a aktivit mohou žáci navštěvovat i jiná oddělení, většinou z důvodů zájmové činnosti, nebo má žák v jiném oddělení kamaráda, či sourozence.

Prostory školní družiny jsou součástí pavilonu školy a družina má k dispozici celé poschodí (viz Obr.1).

Obr. 1 Školní družina (z archivu autorky)

Každé oddělení má svou místnost. Místnosti jsou vybaveny kobercem, zejména pro odpočinkovou činnost, stoly a židlemi pro zájmovou činnost. V každém oddělení jsou k dispozici různé pomůcky pro zájmové činnosti, hry, hračky. V odděleních je k dispozici televize, video, cd a dvd přehrávač a počítače. Mimo jednotlivých oddělení mají děti možnost využívat i dvě galerie, které bývají dětmi využívány zejména k pohybovým hrám, dále děti mohou využívat tělocvičnu a školní hřiště.

Pod vedením vychovatelek také družina organizuje zájmové kroužky, a to sportovní a výtvarný. (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 – 2010)

6.2 Konkrétní cíle vzdělávání

„Vychází a čerpá z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, kde se usiluje o naplnění těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnosti spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi“ (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.3 Délka a časový plán vzdělávání

Školní družina je v provozu ráno od 6 do 8 hodin a odpoledne od 11.30 do 16 hodin.

Ranní činnosti jsou klidné, nenáročné a zaměřeny na odpočinek, děti do ranní družiny přicházejí průběžně a činnosti probíhají spíše individuální formou.

Odpočinkové činnosti zahrnují relaxaci a klidové aktivity, rekreační činnosti slouží k regeneraci sil, zařazují se do nich pohybové aktivity a pobyt venku. Zájmové činnosti umožňují dětem seberealizaci, poznání a rozvoj dovedností. Dominuje vlastní aktivita dítěte, která mu přináší radost a uspokojení. Zájmové činnosti mohou probíhat skupinově, či individuálně, organizovaně, nebo spontánně. Příprava na vyučování probíhá nenásilně, formou her, vycházek, četby, besed.

Zájmové kroužky probíhají pod vedení vychovatelek. Sportovní kroužek má schůzky jednou za týden po dobu jedné hodiny a výtvarná kroužek má také schůzky jednou týdně po dobu dvou hodin. (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.4 Formy vzdělávání

Školní družina při ZŠ Vsetín Sychrov podle vyhlášky MŠMT o zájmovém vzdělávání stanovila následující formy vzdělávání:

- pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost – každodenní činnost
- příležitostná výchovná, vzdělávací, zájmová a tématická rekreační činnost – zahrnuje všechny mimořádné akce, besedy, návštěvy divadla, exkurze, oslavy. Činnosti probíhají jak v prostorách školní družiny, tak mimo ně
- osvětová činnost – poskytování informací v oblasti prevence sociálně patologických jevů
- individuální práce – vytváření podmínek pro rozvoj dítěte
- nabídky spontánních činností – spontánní aktivita je praktikována za dozoru vychovatelek tak, aby se dítě mohlo samostatně projevit a rozhodnout o své činnosti. Vychovatelka zde působí jako dozor a rádce. (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.5 Obsah vzdělávání

Vzdělávací oblasti:

- **„Člověk a jeho svět** – poznávání nejbližšího okolí, organizace školy, družiny, učení významných objektů, jejich návštěva – knihovny, zámek, Městský úřad, orientace v prostoru a čase, bezpečnost na cestě do školy, dopravní výchova.
- **Člověk a společnost** – osvojování zásad vhodného společenského chování, tolerance, empatie, vzájemná úcta, prevence šikany.
- **Člověk a příroda** – vycházky a pobyty v přírodě, pozorování změn v přírodě, využívání encyklopedií, péče o pokojové květiny, ekologická výchova, ochrana přírody.
- **Člověk, umění a kultura** – kultura chování, stolování, oblékání, rozvoj poznání, vnímání a prožívání krásy v denním životě, v přírodě, v chování a jednání lidí, umělecké tvorbě.
- **Člověk a zdraví** – poznávání sebe sama, poučení a péče o zdraví, nemocech, zdravotní prevence, osobní hygiena a čistota, poučení o úrazech a jejich předcházení, ošetření drobných poranění, relaxační cvičení, pohybové hry v místnosti, na hřišti, v terénu, otužování, dodržování pitného režimu, znalost telefonních čísel záchranné služby, policie, hasičů.
- **Člověk a práce** – návyky sebeobsluhy a zručnosti při manipulaci s drobným materiálem, příprava na vyučování, individuální a skupinová práce, dokončení započatých činností.

Průřezová témata základního vzdělávání:

- osobnostní a sociální výchova
- výchova demokratického občana
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- multikulturní výchova
- environmentální výchova
- mediální výchova“ (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.6 Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Budova školní družiny není bezbariérová, tudíž družina není schopna zajistit prostředí pro děti s poruchami hybnosti, vozíčkáře. Pro ostatní děti s fyzickými, psychickými či kombinovanými vadami je školní družina dle školního vzdělávací programu schopna zajisti následující podmínky:

- Personální oblast – zajištění proškolení vychovatelek v dané oblasti a dostatečné personální zajištění aktivit.
- Technická oblast – eliminace situací, ve kterých by mohlo dojít ke zranění integrovaného žáka.
- Materiální oblast – zajištění speciální pomůcek, jak didaktických, tak kompenzačních.
- Organizační oblast – vymezení forem integrace, spolupráce s rodiči, či zákonnými zástupci, využití poradenské pomoci výchovného poradce, využití spolupráce s organizací Auxilium, která se zabývá prací s postiženými a působí v budově školy.

6.7 Podmínky přijímání uchazečů a podmínky průběhu a ukončování vzdělávání

Dítě se do školní družiny může přihlásit na začátku, nebo i v průběhu celého školního roku. O přijetí rozhoduje ředitel školy. Při nástupu dítěte do školní družiny vyplní rodiče či zákonný zástupce zápisní lístek, na kterém uvedou informace pro vychovatelku, rozsah docházky, způsob odchodu, telefonní číslo, adresu a zdravotní pojišťovnu. Doklad o ukončení docházky se ve školní družině nevydává a o ukončení docházky může rodič či zákonný zástupce požádat během celého školního roku. Děti prvních tříd jsou přihlašovány rodiči či zákonnými zástupci při zápisu do školy a pokračování docházky stvrzují rodiče na konci stávajícího roku školního roku na rok následující.

6.8 Materiální podmínky

Prostory školní družiny jsou součástí budovy školy. Pro činnost školní družiny je využíváno celé poschodí, kde se nachází šatny, tři třídy, herna a dvě galerie. Třídy jsou vybaveny podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 410/2005 Sb. O hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Vybavenost umožňuje práci u stolu i hru na koberec. Prostředí školní družiny splňuje požadavky bezpečnosti, snadné udržování čistoty a pořádku i dostatek prostoru.

6.9 Personální podmínky

„Vychovatelka je iniciátorkou a průvodcem dítěte při činnostech, které motivuje, navozuje, přímo nebo nepřímo řídí a hodnotí. Probouzí v dětech zájem o okolí, sociální kontakty, komunikaci. Podněcuje přirozenou zvědavost dětí, chuť objevovat, dívat se kolem sebe a podněty vnímat, odvalu projevít se, ukázat, co všechno zvládnou. Vychovatelka má vysokou míru empatie, dovede vytvořit příznivé sociální klima. Zná bezpečnostní předpisy pro svou práci“ (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.10 Popis ekonomických podmínek

Za využití školní družiny platí rodiče či zákonní zástupci předem a výše částky je stanovena na 50,- Kč za měsíc, je splatná předem ve dvou splátkách na každé pololetí. Vybraná částka je použita na obnovu a doplnění pomůcek, her, hraček, různého materiálu a náčiní. Škola přijímá platby v hotovosti.

6.11 Podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví

„Podmínky pro bezpečné a hygienické působení

- vhodná struktura činnosti a skladba zaměstnání
- bezpečné pomůcky
- hygiena a kultura stolování, dodržování pitného režimu
- zdravé prostředí, odpovídající světlo, teplo, bezhlučnost, čistota, větrání, hygienické vybavení

- ochrana před úrazy, eliminace nebezpečných situací, proškolení na začátku školního roku, opakovaně během roku, neustálé nabádání k dodržování bezpečnosti, vychovatelka má děti stále v zorném poli
- označení nebezpečných předmětů, seznámení s provozním řádem školní družiny, školní jídelny, tělocvičny, hřiště
- bezpečnost silničního provozu, děti jsou na začátku školního roku poučeny o pravidlech silničního provozu, během roku je poučení opakováno
- dostupnost prostředků první pomoci, školní družina je vybavena dostupně umístěnou lékárníčkou první pomoci v kabinetu vychovatelek

Psycho-sociální podmínky

- příznivé sociální klima, pohodové prostředí, vychovatelka vede k otevřenosti a partnerství v komunikaci, úctě, toleranci, uznání, empatii a pomoci druhému
- respektování potřeb jedince, vychovatelka organizuje činnost vycházející ze zájmu účastníků
- věková přiměřenost a motivující hodnocení, vychovatelka respektuje individualitu dětí, hodnotí v souladu s jejich možnostmi
- ochrana před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy, vychovatelka se pedagogickým působením snaží zabránit socio-patologickým jevům
- spoluúčast na životě zařízení, vlastní podíl dětí na případném řízení a následném hodnocení
- včasná informovanost, vychovatelka včas informuje děti a jejich zákonné zástupce o činnostech ve školní družině“. (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010)

6.12 Klíčové kompetence

„Činnosti ve školní družině vedou ke komplexnímu působení, navozují na působení v mateřské škole, úzce spolupracují s třídním učitelem, se školou.

Kompetence k učení – započatou práci vždy dokončí, učí se s chutí, dokáže využít týmovou práci, získané vědomosti dává do souvislosti, uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení.

Kompetence k řešení problémů – dokáže samostatně vyřešit problém nebo požádá o pomoc druhého, nenechá se odradit případným nezdarem a hledá další řešení, chápe, že vyhýbání se problému nevede k cíli, umí vyhledat informace k řešení problémů.

Kompetence komunikativní – umí se souvisle vyjádřit mluveným slovem, vhodně vyjadřuje myšlenky, odpovědi na otázky i své pocity, vyjadřuje se kultivovaně, bez ostychu komunikuje s vrstevníky i dospělými, nebojí se vyjádřit svůj názor, umí naslouchat druhým.

Kompetence personální a sociální – rozpozná vhodné a nevhodné chování, dokáže se prosadit v kolektivu, je tolerantní, spolupracuje a respektuje druhé, je ohleduplný k okolí a ochotný pomoci druhým, umí přijímat názory druhých, respektuje je, spolupracuje při řešení problémů.

Kompetence pracovní, občanské a činnostní – váží si práce své i druhých, váží si jejich vnitřních hodnot, odmítá hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému či psychickému násilí, je si vědom svých práv a povinností, respektuje společenské normy a pravidla soužití.

Klíčové kompetence k naplnění volného času – rozvíjí schopnost aktivně využívat volný čas, vytváří návyky pro udržení zdravého životního stylu, rozvíjí své zájmy a záliby, nadání, umí říci ne na nevhodné aktivity“ (Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 - 2010).

6.13 Roční plán, tématické celky

Roční plán školní družiny je rozvržen na deset témat podle měsíců a vychází z motto školní družiny „Ať je teplo nebo zima, v družině je stále prima“.::

Září – ve škole a v naší družině

Poznávací hry s prvňáčky, bezpečná cesta do školy, návštěva knihovny.

Říjen – podzim za humny

Pouštění draků a drakiáda, sběr kaštanů a žaludů pro myslivecké sdružení, výstava přírodnin a výrobků, papírová diskotéka.

Listopad – ať žijí duchové

Karneval strašidel a duchů, stopování s ukrytým pokladem, turnaj ve florbalu mezi odděleními.

Prosinec – těšíme se na Vánoce

Výroba dárků a přáníček, zdobení vánočního stromečku a výzdoba třídy, vánoční besídky.

Leden – zimní sportování

Soutěž ve sjezdu kopce na saních a soutěž sněhový ateliér, turnaj ve fotbale mezi odděleními.

Únor – náš karneval

Školní karneval, turnaj ve florballe.

Březen – vítání jara

Vycházky, výtvarná soutěž, akce kniha je můj kamarád, výstavka oblíbených knih

Duben – Besipáček

Soutěže, besedy a hry s dopravní tematikou, měsíc čistoty – úklid školní družiny i okolí, velikonoční tvorba.

Květen – kytička pro maminku

Soutěž o nejhezčí přáníčko pro maminku, veselá olympiáda, soutěže mezi odděleními.

Červen – z pohádky do pohádky

Dětský den – soutěže a atrakce na školním hřišti, soutěž v kreslení na chodník, závěrečné opékání párků.

6.14 Zveřejnění školního vzdělávacího programu školní družiny

Školní vzdělávací program je zveřejněn na přístupném místě, na nástěnce ve školní družině. Do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet či požít jeho kopie.

7 PROJEKT VÝZKUMU

Druhá část mé praktické části je zaměřena na výzkum, který jsem realizovala ve školní družině při základní škole Vsetín Sychrov. Hlavním cílem mé práce je zjistit, jaký vliv má školní družina při základní škole Vsetín Sychrov na děti, čemu se děti ve školní družině nejčastěji a nejraději věnují, jak jsou s činnostmi a prostředím ve školní družině spokojeny, případně s čím jsou nespokojeny, nebo co jim ve školní družině schází.

7.1 Postup výzkumu

Na začátku výzkumu jsem si určila hlavní výzkumný problém a tři dílčí výzkumné problémy.

7.1.1 Výzkumný problém

Hlavní výzkumný problém:

Zjistit, které činnosti školní družina využívá při naplňování volného času žáků.

Dílčí výzkumné problémy:

1. Které činnosti jsou ve školní družině nejfrekventovanější a nejoblíbenější.
2. Existuje něco, co dětem ve školní družině schází.
3. Osobnostní a profesní profil vychovatele.

7.1.2 Pojetí výzkumu

Pro tento výzkum jsem si zvolila kvalitativní metodu. Švaříček, Šed'ová (2007) uvádí, že podstatou kvalitativního výzkumu je do široka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné. Stejně tak nejsou předem stanoveny hypotézy. Ve výzkumu jde o to, prozkoumat určitý jev a přinést o něm maximální množství informací.

7.1.3 Výzkumný vzorek

Výzkum jsem realizovala ve školní družině při ZŠ Vsetín Sychrov, ve všech odděleních školní družiny. Výběr výzkumného vzorku je záměrný.

Školní družina má tři oddělení. Ve školním roce 2009/2010 školní družinu navštěvuje 65 žáků, z toho 21 žáků z první třídy, 20 žáků z druhé třídy, 20 žáků z třetích tříd a 4 žáci čtvrté třídy. Každé oddělení má svoji vychovatelku.

7.1.4 Techniky výzkumu

- Nezúčastněné pozorování žáků v průběhu celého dne ve školní družině.

Pozorování je pravděpodobně jednou z nejtěžších metod sběru dat v kvalitativním výzkumu. Základním typem je zúčastněné pozorování, které můžeme definovat jako dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

- Zúčastněné pozorování spojené s metodou rozhovoru s dětmi.

Kombinace metody pozorování a rozhovoru mi umožnila udělat si komplexnější obrázek o dané situaci. Otázky jsem si předem formulovala, ale v průběhu pozorování mi vyplynuly ještě další otázky. Rozhovory nebyly zaznamenávány na diktafon, ale odpovědi dětí jsem si značila do předem připravené tabulky.

- Dotazník určen vychovatelkám - dotazník je zaměřen na osobnostní, profesní charakteristiky a plnění klíčových kompetencí

Ve výzkumu jsem použila více metod sběru dat k podpoře triangulace.

Gavora, (2000, s. 146) uvádí, že v praxi se realizuje několik způsobů triangulace a jedním z nich je právě použití více metod sběru údajů. Každá metoda „uchopí“ zkoumanou situaci svými prostředky a nabízí trochu odlišný pohled než jiná metoda.

7.1.5 Způsob zpracování dat

Výzkum byl realizován ve školní družině při ZŠ Vsetín Sychrov po dobu jednoho měsíce, kdy jsem denně byla spolu s vychovatelkami přítomna ve školní družině. Výzkum proběhl v lednu, roku 2010.

Pozorováním, zúčastněným pozorováním spojeným s metodou rozhovoru s dětmi a dotazníky, určenými vychovatelkám jsem sesbírala data.

Pozorování – dění ve školní družině v průběhu celého dne. Zmapování činností, které školní družina nejčastěji využívá při naplňování volného času žáků.

Zúčastněné pozorování spojené s metodou rozhovoru s dětmi – Vhodnými otázkami jsem se dětí dotazovala, kterým činnostem se ve školní družině věnují nejraději a zda existuje něco, co jim ve školní družině schází. Odpovědi dětí jsem si zaznamenávala do předem připravené tabulky. Dále jsem u dětí sledovala jejich náladu, způsob hraní a chování.

Dotazník určen vychovatelkám je zaměřen na jejich osobnostní a profesní charakteristiku, plnění klíčových kompetencí a dále měli napsat, co by řekly o své třídě.

7.2 Vyhodnocení výzkumu

7.2.1 Průběh dne ve školní družině

Ranní činnost – bývá klidná a nenáročná. Děti si většinou sami volí činnost, které se chtějí věnovat. Vychovatelka pouze dává návrhy a náměty a děti si činnosti volí podle svých potřeb a nálad. Děti si mohou vybrat s velkého množství her, hraček a námětů na činnost.

Odpolední činnost – Vychovatelka vyzvedne děti ve třídě a odvede je na oběd. Zde děti společně poobědvají. Mají určená pravidla, například, kde kdo sedí, kdy odchází a podobně. Už v jídelně začíná vychovatelka na děti výchovně působit. Děti se učí slušnému chování a stolování. Následně děti odvádí do školní družiny.

Činnost ve školní družině je rozdělena do několika etap. Začíná se společnou aktivitou, kdy děti pod vedením vychovatelky hrají společnou hru. Zde je dle mého názoru důležitý moment, kdy vychovatelka musí z dětí vycítit náladu a musí rozpoznat, zda jsou děti unavené z práce ze školy. Podle toho volí hru. Má možnost dát také dětem na výběr, co chtějí hrát, ale zde je problém, že každý by chtěl hrát něco jiného. Vychovatelka musí z dětí vycítit náladu a podle toho zvolit hru. Všechny vychovatelky mají v zásobě široké portfolio her, opakují se jen ty hry, které jsou nejoblíbenější u dětí, když si sami hru volí a shodnou se. U dětí jsou nejvíce oblíbeny hry pohybové.

Dále následují činnosti individuální nebo skupinové, které si děti volí samy. Některé z nich dávají přednost deskovým a stolním hrám (viz Obr.2), jiné volí činnosti odpočinkové nebo spontánní. Myslím si, že v dnešní době je velkým problémem počítač (viz Obr.3). Několik dětí, především chlapců o žádnou jinou činnost nejeví zájem a nic

jiného je nebaví. Zde je také velmi důležitá role vychovatelky. Pedagogické ovlivňování volného času žáků je žádoucí. Vychovatelky zapínají počítače až po jiných aktivitách, čili tito žáci jsou nenásilnou formou nuceni dělat nějakou jinou činnost dle jejich výběru.

Obr. 2 Sázky a dostihy (z archivu autorky)

Obr. 3 Děti u počítačů (z archivu autorky)

Dále následují opět skupinové činnosti, podle počasí děti chodí na školní hřiště, nebo do tělocvičny. Zde se děti z pravidla rozdělí na dvě skupiny. První se věnuje míčovým hrám (viz Obr.4) a druhý pohybovým hrám. Míčovým hrám se věnují pouze chlapci, pohybovým hrám chlapci i dívky. V zimním období děti chodí ven sáňkovat a bobovat(viz Obr.5). Oceňuji spolupráci vychovatelek, kdy jedna jde s dětmi ven, druhá do tělocvičny a třetí zůstává ve třídě. Děti si pak mohou vybrat činnost opravdu podle své nálady.

Obr. 4 Floorball (z archivu autorky)

Obr. 5 Sáňkování (z archivu autorky)

Na závěr dne následují opět činnosti individuální či ve skupinkách, protože mnoho dětí již v této době odchází ze školní družiny domů.

Školní družina také uskutečňuje pravidelné akce, které se konají každý týden. Je to výtvarný kroužek, keramika a dále děti mají možnost pravidelně navštěvovat solnou jeskyni, kde se věnují především relaxaci (viz Obr.6), ale také hram (viz Obr.7). Školní družina také pravidelně jezdí do Městského divadla ve Zlíně.

Obr. 6 Solná jeskyně - relaxace (z archivu autorky)

Obr. 7 Solná jeskyně - hry (z archivu autorky)

7.2.2 Činnosti ve školní družině

Pro činnosti se sestavují týdenní plány, které vychází z plánů měsíčních a ročního. V týdenním plánu se sestavují činnosti odpočinkové, zájmové a rekreační a příprava na vyučování. Naplánované činnosti se však během týdne mohou přesunovat a měnit podle počasí, skladby a počtu dětí, jejich potřeb a přání.

Roční plán a tématické celky na každý měsíc jsem již uváděla ve školním vzdělávacím programu pro školní družinu.

Činnosti, které školní družina nejčastěji využívá při naplňování volného času žáků.

V každodenní činnosti jsou to:

- Společné aktivity – hry, četba pohádek, soutěže, zpívání, relaxace, vycházky, divadlo (viz Obr.8).
- Deskové a stolní hry – děti mají velký výběr těchto her.
- Zájmové činnosti - Výroba věcí z různých materiálů, především však z papíru, kreslení, keramika, práce s lepidlem a nůžkami, pohybové hry, modelování, ap.
- Hraní her v tělocvičně a venku – hry s míčem, taneční hry, sáňkování, stavba sněhuláků, soutěže, ap.
- Práce na PC – velmi oblíbená u některých dětí. U této aktivity je velmi důležitý pedagogický dozor.

Obr. 8 Divadlo o čertech (z archivu autorky)

Pravidelné akce pořádané školní družinou

- Každý týden výtvarný kroužek
- Každý týden návštěva solné jeskyně
- Rukodělné dílny – realizují se příležitostně (velikonoční dílna)
- Karnevaly (viz Obr.9), soutěže, diskotéky.

Obr. 9 Školní karneval (z archivu autorky)

Činnosti, kterým se děti ve školní družině věnují nejraději.

Děti v tomto věku mají velmi různorodé a především nestálé zájmy. Jeden týden se věnují takové činnosti, další týden už se zajímají o něco jiného. Proto z výpovědí dětí téměř nelze učinit žádné závěry.

Činnost, které děti uváděly jsem rozdělila tedy do dvou kategorií. Do první kategorie jsem zařadila obecné činnosti, které jsou více stálé a u některých dětí se jeví už jako stálý zájem. Do druhé kategorie jsem zařadila činnosti, které děti dle mého názoru uváděly podle svého aktuálního, nestálého zájmu.:

Stálé zájmy:

- sport
- počítač
- stolní hry
- pohybové hry
- kreslení a vyrábění

Nestálé zájmy:

- vyrábění s plastelíny
- hra s vláčky
- hraní s hračkami (panenky, auta)
- sbírání nálepek

Tyto uvedené činnosti se u dotazovaných dětí opakovaly. Protože mají děti v tomto věku různé zájmy, nelze ani jednoznačně určit, co dětem ve školní družině schází. Nejčastěji děti uváděly, že jim ve školní družině nic neschází a že jsou s nabídkou činností spokojené. Při otázce, jestli je něco, co by děti ve školní družině zlepšily, nebo co jim schází, nejčastěji odpovídaly:

- více počítačů s internetem
- více hraček – konkrétně panenek

Další uváděné činnosti a věci opět vycházely z aktuální situace a děti uváděly například velkou vlakovou dráhu, více dřevěných vláčků nebo houpací síť, která je k dispozici pouze na jednom oddělení.

Při otázce, co jim ve školní družině líbí či nelíbí, opět většina dětí uvedla, že jsou spokojeny. Zde jsem zaznamenala jedinou skutečnost, která se ve výpovědích opakovala, a to, že u počítačů jsou pořád stejní žáci. Každé oddělení má k dispozici dva počítače a z mého pozorování vyplynulo, že činnost u počítače je řízena vychovatelkami.

Při otázce, zda jsou děti spokojené s paní vychovatelkou, bez výjimek uvedly, že ano, mimo třetí třídu. Ve třetí třídě se čtyři děti shodly na negativní reakci, ovšem při dotázání na důvod, ani jeden z nich nedokázal říct proč.

Nálada, způsob hraní a chování dětí

Děti se chovaly ve většině případů vhodně, v některých situacích jsem usoudila, že se předvádí. S výchovnými problémy jsem se setkávala pouze ojediněle. Způsob hry je u dětí různý a vychází z aktuálního stavu a situace. Z mého pozorování vyplynulo, že děti dávají přednost skupinovým hrám, i v malých skupinkách. Pokud se věnují individuální činnosti, například kreslení či nějaké výrobě, tvoří také skupinky (viz Obr. 10). Děti ve většině případů chodí do školní družiny rádi a činnosti je baví.

Obr. 10 Výtvarná činnost (z archivu autorky)

7.2.3 Interpretace výchovné práce vychovatelek ve školní družině

Dotazník určen vychovatelkám je zaměřen na osobnostní profil, profesní profil, dále obsahuje otázku, co by řekly o své třídě a poslední otázka je zaměřena na posilování a rozvíjení klíčových kompetencí.

Vychovatelka druhé třídy – vedoucí vychovatelka

„Mám kladný vztah k dětem, vysokou míru empatie, organizační a motivační schopnosti, kultivovaný slovní projev, pozitivní ladění, smysl pro humor a umění hrát si. Vystudovala jsem střední pedagogickou školu v Přerově, praxe deset let v mateřské škole a pět let jako vychovatelka ve školní družině. Děti druhé třídy, se kterými pracuji druhým

rokem mají různou míru sociálních zkušeností, různé poznatky a dovednosti. S dětmi je možné aplikovat běžné výchovné metody.“

Paní vychovatelka druhé třídy mi dala k dispozici své materiály, co se týká rozvíjení klíčových kompetencí. Jednotlivé klíčové kompetence rozpracovala, k čemu mají vést, co mají rozvíjet a posilovat. Následně si do tabulek zpracovala tématické okruhy, činnosti a celoroční akce, které do tématického okruhu spadají. Ke každé činnosti uvedla klíčové kompetence, které jsou touto činností rozvíjeny a posilovány (viz Příloha I).

Na paní vychovatelce mě nejvíce zaujal systém motivačních puntíčků. Dětem rozdává puntíčky za odměnu, nebo naopak za trest. Mají různou barvu a hodnotu. Na konci každého měsíce proběhne vyhodnocení a ti nejlepší, nejhodnější dostanou nějakou odměnu. Dále mě zaujal systém rozsazování dětí, kdy sedí „hodný, nehodný“, vedle sebe nemůžou sedět dva „nehodní“. Při dotazu, jak jsou děti rozdělené mi bylo řečeno, že děti vědí, kdo je „hodný“ a kdo „nehodný“. Paní vychovatelka je u dětí velmi oblíbená.

Vychovatelka první třídy

„Už nemám tolik energie a elánu, jako třeba před dvaceti lety. Děti se mění. Vystudovala jsem gymnázium, pedagogickou školu, vychovatelství v mateřské škole. Praxe 32 let. V první třídě se nachází individuality, zaměření na sport u chlapců, děvčata ruční práce, skupiny, není ještě utvořen kolektiv, děti je nutné usměrnit v chování a návycích. Kompetence komunikativní – umět se orientovat. Kompetence k řešení problémů – rozbory praktických situací, umět najít chybu ve svém jednání, dítě se nemá nechat ovlivnit neúspěchem. Kompetence pracovní a trávení volného času – spontánní činnosti, umí si vybrat zájmovou činnost, která ho baví, nebojí se říct ne, když něco nezvládá, umí si organizovat svoji činnost.“

Paní vychovatelka je velmi empatická a u dětí oblíbená. Zaujalo mě, že i přes to, že ona sama o sobě řekla, že už nemá tolik energie a elánu jako dřív, má k dětem velmi pěkný vztah a velkou trpělivost. Dětem hodně věcí dokáže vysvětlit a vždy, když narazí na něco podmětného a příkladného, například při vycházce, děti na to upozorní, probere to s nimi a pokud je potřeba vysvětlí. Má dlouholetou praxi a dále se ve svém oboru rozvíjí a zdokonaluje.

Vychovatelka třetí třídy

„Důraz kladu na individuální přístup k žákům, na nové přístupy, formy, metody ve vzdělávání a výchově. Nedílnou součástí tvoří diskuzní akce. Besedy, přehlídky, soutěže, přístup na internet. Mám pedagogické vzdělání – učitelka v mateřské škole, studovala jsem také speciální pedagogiku, dlouholetá pedagogická praxe. Nyní vychovatelka ve školní družině. Těžištěm je stále vzdělávání, schopnosti a dovednosti. Vyhledávání odpovídajících metod a forem práce. K tomu využívám metody skupinové i projektové. V mé třídě si postupně žáci osvojují strategii učení, učí se tvořivě myslet a řešit přiměřeně problémy. Dovedou účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, jsou ohleduplní a tolerantní k jiným, poznávají své schopnosti a reálné možnosti a uplatňují je. Mají schopnost formulovat a vyjadřovat svůj názor, schopnost identifikovat problémy a vymýšlet jejich řešení. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají. Proto k jejich utváření a rozvíjení směřuje a přispívá vzdělávací obsah, aktivity a činnosti, které ve školní družině probíhají. Propojují se a vytvářejí předpoklady k využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní, atd. Činnosti ve volném čase považuji za prioritní – jsou velmi individuální. Jsou svobodnou volbou, uspokojují osobní požadavky. Když volný čas existuje, plní funkci rozvíjející, regenerační a zábavnou.“

Paní vychovatelka je plná elánu a do všeho se pouští s velkou chutí. Má také dlouholetou praxi a ve svém oboru se stále zdokonaluje. Na paní vychovatelce mě nejvíce zaujalo to, že když děti odchází domů, loučí se s ní pozdravem a podáním ruky. Zdůvodnila mi to tím, že je dobré udržovat s dětmi kontakt.

Vychovatelky ve školní družině při základní škole Vsetín Sychrov jsou u dětí oblíbené, všechny se ve svém oboru dále rozvíjí a sbírají nové poznatky. Jsou empatické a mají pěkný vztah k dětem. Vychovatelky mezi sebou dokáží spolupracovat a všechny také spolupracují s třídními učitelkami svých tříd.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaký vliv má školní družina při základní škole Vsetín Sychrov na děti, kterým činnostem se děti nejčastěji a nejraději věnují, jak jsou s činnostmi a prostředím školní družiny spokojeny a zda existuje něco, co dětem ve školní družině schází.

Den ve školní družině má svá pravidla a děti jsou řízeny vychovatelkami. Každá vychovatelka má určitý harmonogram, který děti znají, a řídí se podle něho. Čili po příchodu do školní družiny si děti usedají za stolečky a hrají společnou aktivitu. Dále následuje činnost individuální, nebo v menších skupinách. Poté se děti opět věnují společné aktivitě, venku nebo v tělocvičně. Zde se děti dělí na dvě skupiny. První skupina hraje míčové hry a druhá skupina se věnuje hrám pohybovým. Na závěr dne následují opět hry individuální a v menších skupinách.

Z mého výzkumu vyplývá, že děti upřednostňují především sport a pohybové hry, práci s počítačem, stolní hry a kreslení. Jednoznačně děti dávají přednost hrám ve skupině, nebo v menší skupině. Děti v mladším školním věku mají velmi širokou škálu zájmů, které jsou nahodilé a nestálé. Proto nelze jednoznačně určit, čemu se věnují nejčastěji a nejraději. Práce dětí ve školní družině probíhala dle aktuálních stavů a zájmů dětí. Nelze ani jednoznačně určit, co dětem ve školní družině schází. Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo, že nic, že jsou spokojené. Pokud ano, nejfrekventovanější odpovědí bylo více počítačů s internetem a více hraček.

Vychovatelky ve školní družině jsou u dětí oblíbené, mají kladný vztah k dětem a vysokou míru empatie. Všechny se ve svém oboru dále rozvíjí a sbírají nové poznatky. Oceňuji také jejich spolupráci mezi sebou a s třídními učiteli jednotlivých tříd.

Z výzkumu vyplývá, že školní družina na děti působí pozitivně a děti do družiny chodí rády. Narážíme zde pouze na jeden problém, čím je práce s počítačem. Jak jsem již uváděla, několik dětí o žádnou jinou činnost nejeví zájem, proto je nutné jejich činnosti více řídit a ovlivňovat. Myslím si, že práce vychovatelek je pro děti přínosná a žádoucí.

Práce s dětmi bývá někdy opravdu velmi náročná, proto si cením práce vychovatelek, jejich trpělivosti a ochoty. Školní družina musí dětem nabízet širokou škálu aktivit a činností, protože děti v tomto věku ještě nemají vyhraněné činnosti a stálé zájmy. Práce vychovatelek je velmi přínosná, mnoho dětí volný čas nedokáže využívat účelně,

zažívá nudu, z čeho mohou vyplývat negativní jevy. Děti ve školní družině využívají různé nabídky a možnosti činností a získávají alespoň základní orientaci v možnostech trávení volného času. Na závěr bych ještě jednou chtěla zdůraznit, že školní družina neplní pouze sociální funkci, ale především výchovnou.

Na základě zpracování předložené diplomové práce se domnívám, že cíle, které jsem pro tuto práci vytyčila, byly splněny. Výsledky mého šetření byly poskytnuty vychovatelkám ve školní družině i řediteli školy. Školní družina svým působením děti ovlivňuje pozitivním směrem.

Jediné, co bych škole chtěla vytknout je, že nerealizuje školní klub pro starší žáky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALKOVÁ, K. *Náměty pro školní družinu*. Praha: Portál 2006
ISBN 80-7367-064-X
- [2] GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000
ISBN 80-85931-79-6
- [3] HÁJEK, B. (et.al.). *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál 2008
ISBN 9788073674731
- [4] HÁJEK, B. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál 2007
ISBN 978-80-7367-233-1
- [5] HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál 2004
ISBN 80-7178-927-5
- [6] HOLEYŠOVSKÁ, A. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál 2007
ISBN 978-80-7367-341-3
- [7] HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál 2009
ISBN 978-80-7367-586-8
- [8] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 2006 ISBN 80-247-1284-9
- [9] *MSMT: klíčové kompetence* [On line.] [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.smt.cz/vzdelavani/skolskareforma/klicove-kompetence>.
- [10] *MSMT: Školský zákon* [on line.] [cit. 2010-03-10]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
- [11] *MSMT: Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých* [On line.] [cit. 2010-03-08]. Dostupný z www: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyhlaska-c-410-2005-sb-o-hygienickych-pozadavcich-na-prostory-a-provoz-zarizeni-a-provozoven-pro-vychovu-a-vzdelavani-deti-a-mladistvych>

- [12] PÁVKOVÁ, J. (et.al.). *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál 2002
ISBN 80-7178-711-6
- [13] PÁVKOVÁ, J. (et.al.). *Školní družina*. Praha: Portál 2003
ISBN 80-7178-751-5
- [14] PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky* 3. vyd. Praha:Portál 2009
ISBN 978-80-7367-567-7
- [15] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 6. vyd. Praha: Portál 2009 ISBN 978-80-7367-647-6
- [16] Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ Vsetín Sychrov na školní rok 2009 – 2010
- [17] ŠPAŇHELOVÁ, I. *Průvodce dětským světem*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008
ISBN 978-80-247-1907-8
- [18] ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007 ISBN 978-80-7367-313-0
- [19] ŠVEC, V. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI, 2005
ISBN 80-7357-072-6
- [20] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. (Dětství a dospívání)* Praha: Karolinum 2005 ISBN 80-246-0956-8
- [21] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál 2000 ISBN 80-7178-308-0
- [22] VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí: kompetence v andragogice, pedagogice a řízení*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-54-9

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Školní družina.....	54
Obr. 2. Sázky a dostihy.....	46
Obr. 3. Děti u počítače.....	46
Obr. 4. Florball.....	47
Obr. 5. Sáňkování.....	48
Obr. 6. Solná jeskyně – relaxace.....	49
Obr. 7. Solná jeskyně – hry.....	49
Obr. 8. Divadlo o čertech.....	51
Obr. 9. Školní karneval.....	52
Obr. 10. Výtvarná činnost.....	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Dotazník – vedoucí vychovatelka

Příloha P 2: Dotazník – vychovatelky první třídy

Příloha P 3: Dotazník – vychovatelka třetí třídy

Osobnostní profil - Co by jste řekla o sobě?

- šťastný vzhled a dětem
- dobrá mlhá empatie
- organizování, motivování, akceptování
- kultivovaný slovně projev
- pozitivní ladění, smysl pro humor
- umění křít se

Profesní profil - vzdělání, praxe

√ Pg⁵ Pěstov
70 let učitelství MŠ
5 let vychovatelství

Co by jste řekla o své třídě?

děti 2. třídy, se stejnými pracovními 2. rokem
mají různou míru spádového zručnosti,
mnoho povinností a dovedností.

√ dětem je málo aplikované školní
učební metody.

1. Kompetence k učení

- Vedeme žáky k celoživotnímu vzdělávání
- Vedeme žáky k tomu, aby započatou práci dokončili
- Podněcujeme žáky, aby získané zkušenosti využili i v jiných činnostech
- Vedeme žáky k týmové práci a k dovednosti prezentovat ji
- Rozvíjíme u žáků schopnost správného sebehodnocení

2. Kompetence k řešení problémů

- Vedeme žáky k hledání různých variant řešení problémů a vybírání mezi nimi
- Vedeme žáky k tomu, aby si všímali problémů a dění kolem sebe
- Učíme žáky, že vyhýbat se problémům nevede k cíli
- Učíme žáky rozlišovat správná a chybná řešení

3. Kompetence komunikativní

- Vedeme žáky ke vhodné komunikaci s vrstevníky i dospělými
- Vedeme žáky ke kultivaci slovního projevu, rozvíjení slovní zásoby a schopnosti ji přiměřeně používat
- Učíme žáky schopnosti naslouchat druhým
- Vedeme žáky k uplatnění osobnosti ve skupině
- Vedeme žáky k tomu, aby svá sdělení vyjadřovali vhodně formulovanými větami

4. Kompetence sociální a personální

- Vedeme žáky k pěstování potřebných a žádoucích vědomostí, dovedností a postojů v sociálních vztazích
- Vedeme žáky ke spolupráci
- Rozvíjíme u žáků schopnost sebeovládání a vedeme je k zodpovědnosti za své činy
- Vedeme žáky k pravdomluvnosti, posilování schopnosti objektivně hodnotit své jednání a přijímat důsledky svého chování
- Nabádáme žáky k toleranci k odlišnostem mezi lidmi
- Vedeme žáky k tomu, aby se dokázali podřídit, prosadit, přijmout kompromis

5. Kompetence občanské

- Vedeme žáky k uvědomování si svých práv a povinností i práv a povinností druhých
- Nabádáme žáky ke zdravému životnímu stylu
- Učíme žáky ovládat negativní citové reakce, překonávat náročné životní situace, nepodléhat jim a vyrovnávat se s nedostatky a neúspěchy
- Učíme žáky jak se chovat v krizové situaci a situaci ohrožující zdraví a život a postupovat podle pokynů kompetentních osob
- Učíme žáky používat základní normy chování, vnímat krásy přírody a cíleně o ni pečovat
- Vedeme žáky k plánování, organizování, řízení, hodnocení a odhadování rizik svých nápadů

6. Kompetence pracovní

- Vedeme žáky k čistotě a pořádku pracovního místa
- Učíme žáky vyhodnotit výsledky své činnosti
- Vedeme žáky k tomu, aby uměli říci „ne“ nevhodným nabídkám na využití volného času
- Učíme žáky plánovat a organizovat své pracovní činnosti a orientovat se v možnostech smysluplného trávení volného času

Tematický okruh	Obsah činností	Celoroční akce	Klíčové kompetence
Rozmanitost přírody	<ul style="list-style-type: none"> • Den země • Oheň – pomocník i nepřítel • „co jsme našli na vycházce“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Instalace krmítka na školní zahradě, přikrmování ptáčků v zimním období (pozorování a určování dle atlasu) • Hraní pexesa s náměty živočichů a rostlin • Sběr obličků a malba na ně • Vycházka – život pod kameny • Hra „hlasy zvířat“ • Soutěž ve skládání rozstříhaných obrázků zvířat a rostlin • Poznávání stromů během vycházky (podle kůry, listí, koruny) • Zimní návštěva lesa – vánoční stromeček pro zvířátka • Vyprávění o domácích mazlíčcích • Výlet na záchranou stanici Pasička • Úklid v okolí školy • Vycházka do přírody - pozorujeme a jmenujeme to, co do přírody nepatří (špatný vliv člověka na přírodu) • Sběr a třídění odpadu 	<ul style="list-style-type: none"> • 1, 3, 6 • 1, 3, 4, 5 • 2, 6 • 1, 3, 4, 5 • 1, 3, 4 • 1, 2, 3, 6 • 1, 2, 3 • 5, 6 • 3, 4, 5 • 1, 3, 4, 5 • 2, 3, 6 • 1, 2, 3, 6 • 2, 6

Tematický okruh	Obsah činností	Celoroční akce	Klíčové kompetence
Lidé a čas	<ul style="list-style-type: none"> • Náš denní režim • Když jsme byli malí • Když velcí byli malí • Proměna našeho města • Lidé a minulost 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak jsme prožili včerejší den víkend • Společná příprava týdenního plánu školní družiny • Rozlišování povinnosti a zábavy (příprava na vyučování a odpočinková činnost) • Moje záliby • Výstava fotografií • Životní etapy vývoje člověka • Návštěva mateřské školky • Návštěva domova důchodců (vystoupení pěveckého sboru, dárečky) • Moje babička a dědeček (pantomíma, volné vyprávění, malba) • Vycházky městem • Četba pohádek, hádanky, jazykolamy • Zpěv lidových a populárních písní 	<ul style="list-style-type: none"> • 3, 4, 5 • 3, 4, 5, 6 • 1, 2, 3, 4, 5, 6 • 1, 2, 3, 4, 5, 6 • 3, 4 • 1, 2, 3 • 3, 4, 5 • 3, 4, 5, 6 • 1, 3, 4, 5 • 1, 3 • 1, 2, 3 • 1, 3

Tematický okruh	Obsah činností	Celoroční akce	Klíčové kompetence
Místo, kde žijeme	<ul style="list-style-type: none"> • Život v naší rodině • U nás doma • Škola není bludiště • Obec v níž žijeme • Co se děje za městem • Historie našeho města • Všude žijí lidé (slavní rodáci) 	<ul style="list-style-type: none"> • Hledání pokladu • Zábavné sportovní odpoledne (MDD, sportovní akce pořádané školní radou) • „ideální pokojíček“ • Návštěva muzea, knihovny, významných budov • Výrobky k zápisu, pro budoucí priváčky a k akcím pořádaným školou. (výstavy, koncerty) • Fotografická výstava z akcí pořádaných školní družinou 	<ul style="list-style-type: none"> • 2, 3, 4, 5 • 1, 2, 3, 4, 5 • 2, 3, 4, 5, 6 • 1, 3 • 2, 4, 6 • 3, 6
Rozmanitost přírody	<ul style="list-style-type: none"> • Jak se mění náš strom • Stavíme z přírodnin • Ptačí kamarádi • Co se děje pod kameny • Za dobrodružstvím přírody • Naši kamarádi – zvířátka • Chráníme si své životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> • Pozorování stromů v kaštanové aleji u školy během ročních období (výrobky z kaštanů) • Stavby z přírodnin – domečky pro kamarády zvířátka (lesík nedaleko školy) • Hledání skřítky Podzimníčka • Koláže z listů 	<ul style="list-style-type: none"> • 1, 3, 6 • 2, 6 • 1, 2, 3, 4, 5, 6 • 6

Tematický okruh	Obsah činností	Celoroční akce	Klíčové kompetence
Lidé kolem nás	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentace naší rodiny (rodinní příslušníci) • Moji kamarádi • Svátky a oslavy v naší družině • Člověk mezi lidmi (správné chování na veřejnosti) • Sdělovací prostředky 	<ul style="list-style-type: none"> • Výroba dárků k různým příležitostem (Den matek, Velikonoce, Vánoce, Valentýn) • Naše teritorium (místo po mé pravici je volné....) • Desatero pravidel naší družiny • Narozeninové oslavy • Vánoční besídka • Karneval • Pálení čarodějníc • MDD • Výstavy, koncerty, stolování ve školní jídelně • Pantomima (řemesla, sporty, pocity handicapovaných spoluobčanů) • Stolní a společenské hry (dodržování pravidel) • Besedy o televizních pořadech a aktuálních tématech • Soutěžíme jako v televizi • Práce s dětskými časopisy 	<ul style="list-style-type: none"> • 1, 4, 6 • 3, 4, 5 • 3, 4, 5 • 3, 4, 5 • 1, 3, 4, 5, 6 • 2, 3, 4, 5 • 3, 4, 6 • 2, 3, 4, 5 • 1, 3, 4, 5 • 1, 2, 3, 4, 5 • 1, 2, 3, 4, 5 • 1, 2, 3, 4, 5 • 3, 4, 5 • 1, 3, 4, 5 • 1, 2, 3, 4, 5

PŘÍLOHA P II. DOTAZNÍK - VYCHOVATELKA PRVNÍ TŘÍDY

Osobnostní profil – Co by jste řekla o sobě?

už nemám tolik energie,
 a hlavně jako předtím
 jsem do školy.
 Děti se mění.

Profesní profil - vzdělání, praxe

, gymnázium
 pedagogika, škola, vychovatelka, 14^v
 praxe 32 let

Co by jste řekla o své třídě?

Individuality, poměrně na správné úrovni, divná není práce,
 klidný, mám ^{ještě} kolektiv, poměrně slušná práce.

Klíčové kompetence

Jakým způsobem posilujete a rozvíjíte klíčové kompetence?

(Jelikož jednou činností rozvíjíme a posilujeme více klíčových kompetencí najednou, prosím uveďte, kterou z kompetencí považujete u Vámi vybrané činnosti za prioritní)

- Kompetence komunitární - uměl se orientovat
- Kompetence v řešení problémů - vložte publicistické situací, uměl najít stylus ve svém jednání. (ať se se svou městem odhodlání nespěchám)
- Kompetence pracovní a občanské
 Čtení - pravidelně činnosti, jak si vyhledat zajímavou činnost, která ho baví.
 uměl se řídit NE, když něco nevede.
 Uměl si zorganizovat svoji činnost.

PŘÍLOHA T III. DOTAZNÍK - VYCHOVATELKA TŘETÍ TŘÍDY

Osobnostní profil - Co by jste řekla o sobě?

Dívku kladu na individuální přístup k žákům, na nové přístupy, formy, metody se vzdělávání a výuky. Redukce součástí své diskusí abs, besedy, příklady, situace, přístup na internet

Profesní profil - vzdělání, praxe

- Pedagogické vzdělání - učitelka MŠ
 - Speciální pedagogika
 - Pedagogická praxe
 - nyní vychovatelka se školou družině
- Tekoucí je stále vzdělávání, spolupráce a domluvy, vyhledávání odpovídajících metod a forem práce. K tomu využívám metody frontální, skupinové i projektové.

Co by jste řekla o své třídě?

Postupně se žáci osvojují strategii učení, učil se trošičku myslat a řešit převážně problémy. Dovedou účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, jsou ohleduplní a toleranční k jiným, pokoušejí své spolupráci a reálné možnosti a uplatňují je. Mají schopnost formulovat a vyjadřovat svůj názor, schopnost identifikovat problémy a vymýšlet jejich řešení.

Klíčové kompetence

Jakým způsobem posilujete a rozvíjíte klíčové kompetence?

(Jelikož jednou činností rozvíjíme a posilujeme více klíčových kompetencí najednou, prosím uveďte, kterou z kompetencí považujete u Vámi vybrané činnosti za prioritní)

Klíčové kompetence nedíjně vedle sebe existují, různými způsoby se prolínají. Proto k jejich utváření a rozvíjení směřují a přispívá vzdělávací obsah, aktivity a činnosti, které se školou družinou probíhají. Propojují se a vytvářejí předpoklady k myšlenkové činnosti, schopnosti a dovednosti na úrovni klíčových kompetencí - tj. kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní atd.

Činnosti se volně časem pokračují ke přírodě - jsou velmi individuální. Jsou svobodnou volbou, uspokojují osobní požadavky. Když „volný čas“ existuje - plní funkci relaxační, regenerační a zábavnou.

